

فصلنامه دانش انتظامی سمنان ، دوره چهاردهم ، شماره پنجاه و سوم ، پاییز ۱۴۰۳

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۲/۰۵/۰۶

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۲/۰۶/۰۳

صفحات: ۸-۱۹

نقش پلیس بین المللی فراجا دراسترداد مجرمین با تاکید بر قوانین موضوعه

نویسنده:

محمد امین ابوالخیریان^۱ *

چکیده

با گسترش یافتن جوامع و توسعه ی شهری وقوع جرایم در سراسر جهان با گستردگی روزافزونی روبرو گردیده است . جرایم سازمان یافته ، وقوع برخی جرایم جهانی همانند تروریسم ، قاچاق انسان ، نسل کشی ، پولشویی و..... پدیدار شدن گروه های تبهکاری و مافیاهای بزرگ در سراسر جهان از عمده ترین دلایل برای گسترش یافتن جرم در دنیا می باشد . در این راستا و به منظور مقابله نمودن با مجرمان مختلف ، دولت های گوناگونی تصمیم بر این امر گرفتند که یک سازمان بین المللی جنایی (اینترپل^۲) را تاسیس نمایند . درواقع این سازمان بین المللی نقطه ی پیوند ۱۹۲ کشور در سراسر جهان می باشد که بموجب قراردادی در زمینه ی مقابله با تبهکاری و استرداد نمودن مجرمان به کشورهای دیگر همکاری های لازم را انجام می دهند . بنابراین اینترپل محلی برای تبادل اطلاعات می باشد و می تواند در زمینه ی استرداد مجرمین نقش بسزایی را ایفا کند . ما نیز در پژوهش فوق که به روش تحلیلی - توصیفی و با استفاده از ابزار کتابخانه ای فراهم گردیده است برآنیم تا بتوانیم جایگاه پلیس بین الملل در کشور ایران را بشناسیم و در کنار آن با ساز و کار اینترپل در رابطه با استرداد مجرمان آشنایی پیدا کنیم .

کلید واژه ها : پلیس بین الملل ، فراجا ، استرداد مجرمین ، قوانین موضوعه

۱ : دانشجوی کارشناسی ارشد حقوق کیفری و جرم شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد سمنان - m.a.abolkheirian@gmail.com

۱- مقدمه

گسترش یافتن جوامع و توسعه ی ارتباطات و فناوری در سراسر جهان باعث شده که بسیاری از جوامع بشری به یکدیگر نزدیک شوند. این نزدیکی علاوه بر اینکه محاسن زیادی به همراه دارد، دارای معایبی نیز می باشد. سرعت در حمل و نقل و وجود امکانات فراوان امروزه باعث شده تا بسیاری از افراد سودجو جرائمی چون قتل، آدم ربایی، سرقت مسلحانه را مرتکب شوند و قبل از آنکه دستگیر شوند از محل وقوع جرم فرار می نمایند و به کشوری دیگر می روند تا کسی نتواند به آن ها دسترسی پیدا کند و یا اینکه برخی از تبهکاران در خارج از کشور، جرمی علیه کشور خود انجام می دهند که در زمره ی جرایم علیه امنیت مورد بررسی قرار می گیرد. از آنجایی که در سراسر جهان، عدالت مسئله ی مهمی می باشد، هیچ یک از مجرمان و تبهکاران نباید در کشور دیگری احساس امنیت و آرامش داشته باشند و باید به سزای مجازات خود برسند. لذا به همین خاطر است که نهادی با عنوان استرداد مجرمین پدیدار گشت. وجود این نهاد و تلاش کشورها برای حفظ منافع مشترک ملی و بین المللی جامعه ی جهانی را به انجام همکاری های حقوقی و پلیسی بیش از پیش تشویق میکند. (اردبیلی، ۷۵، ۱۳۸۵)

از جمله مشکلاتی که پلیس اینترپل در راستای ایفای نقش خود با آن برخورد می کند آن است که اینترپل مانند دیوان بین المللی کیفری هیچ گونه ضمانت اجرای موثری ندارد و با توجه به اساسنامه ۵۰ ماده ای سازمان بین المللی پلیس جنایی، این سازمان حق هیچ گونه دخالتی در امور سیاسی، نظامی، فرهنگی و نژادی دولت ها ندارد.

هدف ما در این مقاله آن است که برای شناخت هرچه بیش تر جایگاه پلیس بین الملل به تحلیل و بررسی جزئی تر این موضوع بپردازیم و وجود و نقش این نهاد را در بحث استرداد مجرمین مشخص نماییم. امید است مطالب مفیدی را برای خوانندگان فراهم کرده باشیم.

۲- پیشینه پژوهش :

در این بخش از مقاله به برخی از کتب و مقالاتی که در خصوص استرداد مجرمین و اینترپل مطرح گشته است به عنوان پیشینه پژوهش اشاره نماییم :

۱- کتاب معاضدت قضایی و استرداد مجرمین که به قلم دکتر محمدعلی اردبیلی نوشته شده است و در سال ۱۳۸۲ منتشر گردیده است. نویسنده در این کتاب به شناخت مفاهیم استرداد مجرمین و معاضدت قضایی پرداخته است و مطالب مفیدی را در این زمینه ارائه نموده است.

۲- کتاب استرداد مجرمین در حقوق بین الملل نوشته سید سعید احمدی می باشد که در سال ۱۴۰۱ به چاپ رسیده و هدف اصلی این کتاب شناسایی اصول حقوقی حاکم بر استرداد مجرمین در حقوق بین الملل و تحولات نوین بین المللی در این عرصه می باشد .

۳- کتاب استرداد مجرمان " بررسی فقهی و حقوقی " به قلم رضا محمدی کرجی می باشد که در سال ۱۳۹۹ و در انتشارات مجد به چاپ رسیده است . نویسنده در این کتاب در تلاش بوده تا به تعریف استرداد مجرمان ، تبیین جایگاه مسئله استرداد مجرمان در بحث صلاحیت ها ، اقسام معاهدات استرداد مجرمان و..... پرداخته است .

۴- مقاله ی چالش ها و راهکارهای پلیس اینترنتی در استرداد مجرمین به قلم نرگس پورشاهی ، محمد موسائی ، میلاد سپهوند تدوین شده است و در سال ۱۴۰۱ و در فصلنامه مطالعات علوم سیاسی ، حقوق و فقه منتشر شده است به بررسی و تحلیل اینترنتی و راهکارهای این سازمان بین المللی در بحث استرداد مجرمین پرداخته است .

۵- مقاله ی موانع و مشکلات استرداد مجرمان فراری علیرغم عضویت جمهوری اسلامی ایران در اینترنتی به نویسندگی محمد احمدلو ، الهه سادات عبد الوند می باشد که در این پژوهش نویسندگان به بررسی موانع و مشکلات استرداد مجرمین فراری پرداخته اند و بحران ها و مشکلاتی که در این حوزه وجود دارد را مورد بررسی قرار داده اند .

۳- معاهدات استرداد مجرمین :

نخستین مرحله استرداد، مرحله قراردادی است. دو دولت برحسب مصالح خویش ، قراردادی را با یکدیگر منعقد می نمایند که مجرمان پناهنده را به یکدیگر بسپارند. این روش ناظر بر متهمان سیاسی بوده که از قرن ۱۷ به بعد تنها بر جرایم سیاسی توجه خود را معطوف نکرد و به جرائم عمومی نیز گسترده نمود . (حسینی نژاد ، ۱۹۹ ، ۱۳۷۳) منظور از معاهدات استرداد به قراردادهایی گفته می شود که میان دو یا چند دولت با یکدیگر منعقد می شود . در معاهده پیشنهادی سازمان ملل متحد به کشورها در خصوص استرداد مجرمان که در تاریخ ۱۴ دسامبر سال ۱۹۹۰ در مجمع عمومی این سازمان به تصویب رسید تصریح گردید : "هریک از طرفین دولت ها تعهد می نمایند که مطابق با درخواست و براساس مقرر ی ایجاد شده هر شخصی را که در قلمرو دولت درخواست کننده برای تعقیب یک جرم قابل استرداد یا برای اجرای محکومیت در رابطه با آن جرم مورد درخواست است تحویل دهند ."

در ماده یک قانون استرداد مجرمین مصوب سال ۱۳۳۹ نیز پیش بینی شده است : " که بین دولت ایران و دول خارجه قرارداد استرداد منعقد شده و استرداد مطابق با شرایط مذکور در قرارداد به عمل خواهد آمد"

در سال های اخیر ، اقدامات مناسبی در زمینه انعقاد قراردادهای استرداد مجرمین و معاضدت قضایی با کشورها صورت گرفته است که اهم این قراردادها عبارت است از قرارداد با کشورهای کویت ، الجزایر ،

ترکمنستان ، ارمنستان ، قزاقستان ، افریقای جنوبی، اوکراین، قرقیزستان ، سوریه ، روسیه و جمهوری آذربایجان و... به امضاء و تصویب رسیده است . (مخدوم ، حمیدرضا ، ۱۰ ، ۸۷ ، ۱۳)

۴- ماموریت ها و وظایف اینترپل :

از جمله مهم ترین ماموریت های سازمان بین المللی پلیس جنایی به شرح ذیل می باشد :

۱- استرداد مجرمان

۲- پیگیری کلیه امور پلیسی در سطح دنیا

۳- ایجاد بانک اطلاعاتی از اطلاعات به دست رسیده از کشورهای عضو

۴- برگزاری سمینارها و کنفرانس های بین المللی در زمینه ی فنی و تخصصی پلیس

۵- تدوین و انتشار دادن بولتن های تخصصی در زمینه یذ جرائم بین المللی

۶- همکاری با کشورهای عضو جهت مبارزه و مقابله با جرائم سازمان یافته بین المللی همانند قاچاق مواد مخدر ، قاچاق انسان ، پولشویی ، جرائم زیست محیطی ، جرائم رایانه ای ، تروریسم و....

۵- استرداد مجرمان :

واژه ی استرداد در لغت به معنای بازپس گرفتن ، بازگرداندن ، پس فرستادن ذکر شده است . در اصطلاح حقوقی به مجموعه اقداماتی گفته می شود که برای بازگرداندن بزهکار از کشور محل سکونت

به کشور محل وقوع جرم صورت می گیرد . به دولتی که تقاضای استرداد مجرم را می کند ، دولت تقاضاکننده و به دولتی که متهم یا محکوم علیه در آنجا سکونت دارد ، دولت متقاضی عنه یا دولت مسترد کننده نامیده می شود . (گلدوزیان ، ۷۵ ، ۱۳۹۱)

اگر که بین دوبرت تقاضا کننده و دولت مسترد کننده قراردادی در خصوص استرداد مجرمان وجود داشته باشد ، قبول شرایط با توجه به مفاد قرارداد و استرداد مجرم اجباری و ضروری است . ولی چنانچه بین دولت تقاضاکننده و دولت مسترد کننده هیچ قراردادی وجود نداشته باشد و یا نسبت به جرائم خارج از شمول عهدنامه باشد بستگی به اراده و اختیار دولت مسترد کننده دارد که البته در خصوص این مورد ، معمولاً استرداد مجرم را منوط به نوع روابط متقابل دو دولت می کنند . (میرمحمدصادقی ، ۸۰ ، ۱۳۸۳)

مهم ترین اثری که از استرداد مجرمان می توان کسب کرد آن است که زمینه ی اعمال مجازات را در مورد مجرمان فراری نیز فراهم می آورد . روند استرداد نیز بدیت شکل است که پس از آنکه درخواست مبنی بر استرداد مجرم به دولت مسترد کننده ارسال شد ، مقامات این دولت تصمیم خود را می گیرند و اگر که خواستند مجرم را تسلیم دولت تقاضاکننده کنند لازم است او را در زمان و مکان معین تقدیم دولت درخواست کننده بکنند . پس از آنکه مجرم ، مسترد شد برای ادامه ی روند کیفری و حقوقی به مراجع صالح تحویل داده می شود . (عبدالحی و همکاران ، ۱۱۷ ، ۱۳۹۸)

۶- نقش پلیس جنایی در استرداد مجرمان :

همواره یکی از بزرگترین دغدغه های دولت ها ، این بوده که برخی از مجرمان از کشور محل وقوع جرم فرار می کنند و دیگر قابل مجازات نیستند اما برای جلوگیری از این مسئله پلیس بین الملل اقدام به همکاری با دول عضو در راستای دستگیری و استرداد مجرمان نمود . مقرر اصلی این سازمان که در لیون فرانسه می باشد ، همکاری بسیار نزدیکی با کشورهای عضو دارد و عملکردهایی که به کار می برد باعث می شود تا از فرار مجرمان به کشورهای دوردست جلوگیری به عمل آورد . کشور ایران نیز از اعضای آن به شمار می رود و در موارد بسیاری برای استرداد مجرمان از کمک ها و یاری های این سازمان بهره مند شده است . امروزه بزرگترین بحرانی که در حوزه ی پلیس اینترپل با آن مواجهه هستیم آن است که در عصر حاضر بحث استرداد مجرمان بیش تر به روابط دیپلماتیک و سیاسی بین دولت ها مربوط می شود بدین نحو که هرچه بین دو دولت ارتباط سیاسی و دیپلماتیک نزدیک تری باشد ، استرداد مجرمان به راحتی امکان پذیر است و هرچه که روابط سیاسی بین دو دولت تیره و تار باشد بحث استرداد مجرمان با مشکلات بسیاری همراه است . (نیک انجام ، ۲۱ ، ۱۳۶۶) زمانی یک جرم قابل استرداد می باشد که مطابق با مفاد و شرایط یک معاهده ای که بین دولت ها تنظیم شده قرار بگیرد . شرطی که در این خصوص وجود دارد آن است که زمانی استرداد مجرم واقع می شود که عمل ارتكابی در بین هر دو ملت ها و

کشورها قابل مجازات باشد و همچنین ، جرمی قابل استرداد می باشد که شامل تبانی برای ارتکاب ، کمک یا معاونت در جرم و مشاوره باشد. مطابق با ماده ۸ قانون راجع به استرداد مجرمان ایران که در سال ۱۳۳۹ به تصویب رسیده است ؛ دولت ایران در موارد زیر از پذیرفتن تقاضای استرداد خودداری می نماید : مجرم دارای ملیت ایرانی باشد ، جرائم سیاسی ، مجرمان نظامی یا غیرنظامی که جرائم خاص نظامی مرتکب شده اند ، هرگاه مطابق با قوانین جزایی طرفین معاهده ، تعقیب یا مجازات مشمول مرورزمان شده باشد ، هرگاه موضوع تعقیب اعتبار امرمختوم کیفری باشد . (اردبیلی ، محمدعلی ، ۱۱۰ ، ۱۳۸۲)

پلیس بین المللی فرماندهی انتظامی جمهوری اسلامی ایران یکی از زیرمجموعه های فرماندهی انتظامی جمهوری اسلامی ایران است که وظیفه ی روابط بین الملل را برعهده دارد و در ارتباط با پلیس بین الملل فعال است . کشور ایران از سال ۱۳۰۱ شمسی به عضویت سازمان اینترپل درآمده است . مسئولیت های پلیس بین الملل فراجا به شرح ذیل می باشد :

- ۱-بازتاب جرم تبعه خارجه در ایران به کشور موردنظر
- ۲- برقراری و تبادل اطلاعات امنیتی با دبیرخانه مرکزی سازمان اینترپل و اینترپل دیگر کشورها در همه موضوعات وابسته به امور انتظامی و پلیسی
- ۳- همکاری با اینترپل دیگر کشورها در رابطه با مقابله با جرایم سازمان یافته جهانی
- ۴- پیگیری جرایمی که در چند کشور به وقوع پیوسته و به نحوی با منافع با ایرانیان مرتبط باشد .
- ۵- صدور گواهی عدم سوء پیشینه به زبان انگلیسی برای ایرانیان مقیم خارج از کشور
- ۶- استعلام سوابق جرمی خارجیان ، با توجه به خواسته مراجع قضایی و پلیسی
- ۷- اقدام در رابطه با ردیابی و شناسایی گمشدگان ایرانی در خارج از کشور و خارجیان مفقود در داخل ایران
- ۸- ایجاد هماهنگی های لازم برای شرکت نمایندگان ناجا در کنفرانس ها و سمینار های بین المللی

۹- ارتباط با مسئولان قضایی در خصوص بازگرداندن و تحویل خلافکاران

۱۰- بررسی و پیگیری جرم های ایرانیان در بیرون از کشور

۱۱- اعلام مشخصات آثار فرهنگی و هنری دزدیده شده به سایر کشورها

ایران در سال ۱۳۰۱ هجری شمسی (۱۹۲۳ میلادی) به عضویت پلیس بین الملل درآمد و دفتر مرکزی این سازمان در تهران تاسیس گردید . دفتر مرکزی این سازمان در تهران از سال ۱۳۰۴ فعالیت های عملی خود را آغاز نمود و سی و هفتمین اجلاس مربوط به این سازمان در سال ۱۳۴۷ در تهران منعقد گردید. از سال ۱۳۷۰ و پس از آنکه شهربانی و ژاندارمری و کمیته انقلاب اسلامی با هم ادغام شدند ، این دفتر به اداره ی کل تبدیل گشت و تحت نظر و زیرمجموعه ی معاونت تحقیقات و کشف جرائم نیروی انتظامی قرار گرفت .

۷-استرداد مجرمین مطابق با قانون موضوعه ایران :

از آنجایی که در خصوص استرداد مجرمین ، چندان قانون بین المللی ای وجود ندارد . لذا اکثر دول دنیا با منعقد نمودن عهدنامه ها یا قرارداد متقابل نسبت به استرداد مجرمین همکاری های لازم را به عمل می آورند . البته نکته ی حائز اهمیت آن است که تقاضای استرداد مجرم می تواند بدون منعقد نمودن معاهده ای نیز باشد بدین صورت که این امر مشروط به آن است تا بین آن دولت ها ارتباط سیاسی نزدیکی وجود داشته باشد . در این مورد ، قانون استرداد مجرمین مصوب ۱۳۳۹ در ماده یک تصریح نموده است :

" در مواردی که بین دولت ایران و دول خارجه قرارداد استرداد منعقد شده ، استرداد طبق شرایط مذکور در قرارداد به عمل خواهد آمد و چنانچه قراردادی منعقد نشده و یا اگر منعقد گردیده حاوی تمام نکات لازم نباشد ، استرداد طبق مقررات این قانون به شرط معامله متقابل به عمل خواهد آمد ... " مطالب حائز اهمیتی که باید در اینجا بدان اشاره شود آن است که باید بدانیم مقرراتی که برای استرداد مجرمین در کشورها وضع می شود با توجه به نظام های مختلف حقوقی در تمامی کشورها یکسان نمی باشد . برای نمونه در مواد ۳ ، ۷ و ۸ قانون مجازات اسلامی کشورما که در سال ۱۳۹۲ به تصویب رسیده است بدین شرح گفته شده که :

" قوانین جزایی ایران درباره کلیه اشخاصی که در قلمرو حاکمیت زمینی ، دریایی و هوایی جمهوری اسلامی ایران مرتکب جرم شوند ، اعمال می شود . مگر آنکه بموجب قانون ترتیب دیگری مقرر شده باشد . بنابراین مطابق با ماده ی فوق الذکر ، اشخاصی که در ایران مرتکب جرم می شوند و یا تبعه ی ایرانی که در خارج از ایران مرتکب جرم می شوند در ایران یافت می شوند و از بحث استرداد مجرمین خارج می شدند .

ماده ی ۷ قانون مجازات اسلامی به شرح ذیل مورد اشاره قرار گرفته است :

" علاوه بر موارد مذکور در مواد فوق هریک از اتباع ایران در خارج از کشور مرتکب جرمی شود ، در صورتی که در ایران یافت و یا به ایران اعاده گردد طبق قوانین جمهوری اسلامی ایران محاکمه و مجازات می شود مشروط بر آنکه :

الف) رفتار ارتكابی به موجب قانون جمهوری اسلامی ایران جرم باشد .

ب) در صورتی که جرم ارتكابی از جرائم موجب تعزیر باشد ، متهم در محل وقوع جرم محاکمه و تبرئه نشده یا در صورت محکومیت ، مجازات کلا یا بعضا درباره او اجرا نشده باشد .

پ) طبق قوانین ایران موجبی برای منع یا موقوفی تعقیب یا موقوفی اجرای مجازات یا سقوط آن نباشد ."

مطابق با ماده ۴ قانون استرداد مجرمین مصوب سال ۱۳۳۹ که به شرح ذیل تدوین شده است :

" درخواست رد و یا قبول استرداد با رعایت مقررات مذکور در مادتين دوم و سوم این قانون فقط در خصوص جرائم زیر امکان پذیر است :

۱- در مورد هر عملی که طبق قوانین دولت تقاضا کننده مستلزم مجازات جنایی باشد .

۲- در مورد هر عملی که طبق قوانین دولت تقاضا کننده مستلزم مجازات جنحه باشد مشروط براینکه حداکثر مجازات مقرر در قانون کمتر از یک سال حبس نباشد و در مورد کسانی که محکومیت یافته اند استرداد در صورتی ممکن است که مدت محکومیت بیش تر از ۲ ماه حبس باشد .

۳- در تمام موارد مذکور در این ماده استرداد وقتی مورد قبول دولت ایران واقع می شود که عمل ارتكابی طبق قوانین ایران نیز مستلزم مجازات های جنایی و یا جنحه ای باشد .

بر اساس اصل عمل متقابل که هم در حقوق ایران و هم در قانون استرداد مجرمین به آن اشاره شده است به این رهیافت دست می یابیم که اگر ایران با کشور مورد نظر رابطه ای دوستانه و مناسبی داشته باشد حتی اگر که هیچ قراردادی بین آن ها وجود نداشته باشد باز هم می تواند درخواست خود مبنی بر استرداد شخص مجرم را مطرح کند و در جواب این درخواست نیز ، کشور دوست تقاضای ایران را بپذیرد و این عمل را انجام دهد .

این موضوع در قانون استرداد مجرمین ایران مصوب ۱۳۳۹ نیز اشاره شده است و در ماده ی ۱۱ قانون فوق الذکر اینگونه ارائه گردیده است که : «(در مواردی که بین دولت ایران و دول خارجه قرارداد استرداد منعقد شده استرداد طبق شرایط مذکور در قرارداد به عمل خواهد آمد و چنانچه

قرارداد منعقد نشده و یا اگر منعقد گردیده حاوی تمام نکات لازم نباشد استرداد ، طبق مقررات این قانون و به شرط معامله ی متقابل به عمل خواهد آمد.)) (حق پناهان و همکاران ، ۶ ، ۱۳۹۱)

در بعضی از موارد نیز بین دولت متقاضی استرداد و دولت مقابل حسب قرارداد منعقد شده فی ما بین طرفین ، در خصوص استرداد مجرمین تصمیم گرفته می شود برای نمونه در خصوص متهمین به ارتکاب جرم ، اشخاصی که در ارتکاب جرم شرکت داشته اند و حتی کسانی که با تحریک و اغوای خود باعث وقوع جرم شده اند (معاونت) را نیز تصمیم گیری می شود ولیکن نکته ی مهم و اساسی آن است که در هردو کشور طرف قرارداد قابل مجازات بوده و مشروط بر آنکه مجازات آن کمتر از یکسال حبس نباشد.

گاهی اوقات شرط استرداد مجرمین بر مبنای معاهدات مرزی واقع می شود. بدین معنا وقتی که مرتکبین به یک کشور همسایه پناهنده می شوند مطابق با معاهدات مرزی بین دو دولت در خصوص استرداد مجرمین تصمیم گیری می شود .

کشور ایران نیز از این قاعده مستثنی نمی باشد در مواردی که بین ایران و دول دیگر ، عهدنامه یا قراردادی مبنی بر استرداد مجرمین وضع نشده باشد مطابق با قانون راجع به استرداد مجرمین مصوب اردیبهشت ماه ۱۳۳۹ و به شرط معامله متقابل اقدام می شود .

پس از آنکه چنین معاهداتی با هدف استرداد مجرمین بین دولت ها منعقد شد ، موسسه ای با عنوان پلیس بین الملل (اینترپل) آغاز به کار کرد که مقرر اصلی این موسسه در پاریس می باشد کار این موسسه آن است که به کشورهای عضو خدمات ویژه ای می رساند و اقدام به دستگیری ، اعاده و تحویل مجرمین می کند و از آنجایی که ارتباطات بسیار گسترده ای با کشورهای دیگر دارد می تواند در زمینه استرداد مجرمین کمک های ویژه ای را ارائه کند .

علیرغم آنکه قوانینی راجع به استرداد مجرمین در تمامی کشورها وجود دارد و این اصل و موضوع به عنوان یک اصل و موضوع همگانی مورد پذیرش قرار گرفته است ولی هر چقدر که ارتباط و روابط بین دودولت از نظر سیاسی نزدیک تر و بهتر باشد در بحث همکاری در خصوص استرداد مجرمین راحت تر و بهتر می توان نتیجه ی مطلوب را گرفت (نیک انجام ، ۱۹ ، ۱۳۶۶) برای نمونه اگر که کشور ایران با دولت مقابل خود ارتباط مطلوب و مناسبی داشته باشد حتی اگر که هیچ قراردادی به امضای دو طرف رسیده باشد باز هم می تواند تقاضای خود را مبنی بر استرداد مجرمین به دولت مقابل مطرح کند . یعنی آنکه گاهی اوقات ارتباط بین دولت ها آنقدر نزدیک و مناسب هست که تاثیر رابطه آن ها بیش تر و بهتر از وجود قرارداد عمل می کند . در طول تاریخ این موضوع ثابت شده است که با وجود منعقد شدن قراردادهایی بین کشور ایران با برخی کشور

های دیگر از آنجایی که روابط سیاسی و دیپلماتیک مناسب و خوبی بین آن ها وجود نداشته مانع آن شده تا در بحث استرداد مجرمین به همکاری با یکدیگر بپردازند .

همچنین مطابق با ماده ۱۳ این قانون : "اگر دولت ایران مخاطب نهاد استرداد واقع شود ، تقاضای استرداد از طریق وزارت امور خارجه به وزارت دادگستری ارسال خواهد شد . در صورتی که وزارت دادگستری استرداد را منطبق با مقررات قانونی این قانون تشخیص دهد ، پرونده او را به دادسرای شهرستان محلی که شخص مورد تقاضا در آن سکونت دارد و یا اگر شخص مورد تقاضا محل سکونت معلومی نداشته باشد به دادسرای شهرستان تهران ارجاع خواهد نمود که در جلب و بازداشت او اقدام نماید .

۸- نتیجه گیری :

گسترش جوامع و توسعه ی علم و فناوری که امروزه با سرعت بیش تری در حال پردازش می باشد باعث شده که دولت ها برای انجام دادن اکثر فعالیت های خود نیازمند به یاری و کمک کردن همدیگر باشند . اما گسترش یافتن جوامع جهانی علاوه بر آنکه مزایایی با خود به همراه دارد ، مضراتی را نیز دارا می باشد بدین جهت که همین گستردگی و راحت شدن حمل و نقل مسافرتی منجر به این شده که بسیاری از مجرمان اقدام به فرار کردن نمایند و بعد از ارتکاب جرم ، برای رهایی یافتن از مجازات از کشور محل وقوع جرم فرار کنند و به کشور دیگری پناهنده و سکونت پیدا کنند . برای جلوگیری از این اقدام سازمان بین المللی پلیس جنایی (اینترپل) تاسیس شد که نقش بسزایی در بحث استرداد مجرمین و یاری رساندن به کشورهای عضو ایفا نموده .

خوشبختانه کشور ایران نیز به عضویت این سازمان بین المللی درآمده است و امروزه ما دفتر مرکزی پلیس بین المللی فراجا واقع در تهران را واقع می باشیم . آینده نگری ای که در حوزه ی کاری پلیس بین المللی فراجا پیش بینی شده است و رویکرد مفیدی را دارد آن است که در بحث مجرمین سیاسی و یا نظامی از استرداد آن ها به کشور متقاضی خودداری می نماید . این پیش بینی نیز در قانون استرداد مجرمان مورد توجه نیز قرار گرفته است . بسیاری از جرایم که به عنوان جرایم مهم جهانی همچون نسل کشی ، تروریسم ، پولشویی ، قاچاق انسان ، قاچاق مواد مخدر و..... واقع می شوند از طریق پلیس بین الملل قابلیت پیش گیری و مقابله قرار گرفتند و مانع از این شدند که مجرمان این دسته از جرایم بتوانند با خیالی آسوده از کشور محل وقوع خود فرار کنند بدون آنکه مجازاتی را متحمل شوند . اقدامی که قانون مجازات اسلامی کشور ما نیز در بحث استرداد مجرمان مورد توجه قرارداد نیز قابل تحسین و ستایش می باشد .

در حوزه ی کشور خودمان نیز به کمک پلیس اینترپل در خصوص جرایم مختلفی چون ترور ، اختلاس ، پولشویی و..... توانسته ایم تا اقدامات مثبتی را به همراه آوریم و مانع از مجازات شدن این دسته از مجرمین نشویم . بنابراین تاسیس سازمان بین المللی پلیس اینترپل در جهان و به عضویت درآمدن کشور ایران در این سازمان تاثیر مثبتی در نظام کیفری ایران می باشد . البته در مواردی که بین کشورایران با دولت های دیگر قرارداد یا معاهده ای در خصوص استرداد مجرمان وجود نداشته باشد در مورد استرداد مجرمین با مشکلات عدیده ای روبرو می شویم تا جایی که در بعضی از اوقات به دلیل نبود قرارداد و عدم رابطه ی سیاسی نزدیک بین دو دولت ها ، دولت مسترد کننده از استرداد مجرم مورد نظر ایران خودداری می کند . لازم است که در این خصوص و حل این مشکل ، مسئولان مربوطه تدابیری را بیندیشند .

۹-پیشنهادهات :

- ۱-فعالیت هایی که پلیس بین المللی فراجا انجام می دهد از طریق رسانه ، فضاهای مجازی و منتشر شود تا عموم مردم با این نوع از فعالیت ها و اقدامات آشنا شوند .
- ۲- مسئولان مربوطه در خصوص مشکلات و بحران هایی که وقتی ایران با کشوری قرارداد ندارد و در بحث استرداد مجرمین به مشکل می خورند ، تدابیری بیندیشند .
- ۳- در مواردی لازم است که همزمان با گسترش یافتن جوامع شهری ، قانون استرداد مجرمان که مصوب سال ۱۳۳۹ می باشد متناسب با نیازهای جامعه ی امروزی اصلاح شود .

منابع فارسی :

- ۱-اردبیلی ، محمدعلی ، ۱۳۸۲ ، معاضدت قضایی و استرداد مجرمین ، تهران ، نشرمیزان
- ۲- اردبیلی ، محمدعلی ، ۱۳۸۳ ، حقوق جزای عمومی ، جلد اول ، تهران ، نشرمیزان
- ۳- بائی لاشکی ، عباس ، ۱۳۹۶ ، استرداد مجرمین در نظام کیفری ایران و حقوق بین الملل ، انتشارات آوا
- ۴- پورشاهی آقچه کند ، نرگس ، موسائی ، محمد ، سپهوند ، میلاد ، ۱۴۰۱ ، چالش ها و راهکارهای پلیس اینترپل در استرداد مجرمین ، مجله مطالعات علوم سیاسی ، حقوق و فقه ، دوره هشتم ، شماره ۳
- ۵- حق پناهان،عباس؛استرداد مجرمین در حقوق ایران و بین الملل با تاکید بر جهت گیری کنوانسیون پالمو
- ۶- سلیمی ، صادق ، ۱۴۰۲ ، اینترپل از تعقیب تا تضمین حقوق متهمین و مجرمین ، انتشارات شهردانش

۷- عبدالهی ، محمد جواد ، آلبوعلی ، مرتضی ، چترایی ، نیلوفر ، نقش سازمان پلیس جنایی (اینترپل) در فرایند استرداد مجرمین و معاضدت قضایی ، فصلنامه علمی مطالعات بین المللی پلیس ، دوره دهم ، شماره ۴۰ ، ۱۳۹۸

۸- گلدوزیان ، ایرج ، ۱۳۹۱ ، حقوق جزای عمومی ، تهران ، انتشارات دانشگاه تهران

۹- موسائی ، محمد ، پورشاهی آقچه کند ، نرگس ، سپهوند ، میلاد ، ۱۴۰۱ ، فرآیند دادرسی و قضائی تعقیب مجرمین در کشورهای دیگر و طریق استرداد آن ها ، مجله مطالعات علوم سیاسی ، حقوق و فقه ، دوره هشتم ، شماره ۳

۱۰- منصور ، جهانگیر ، ۱۳۹۷ ، قانون مجازات اسلامی ، تهران ، نشردیدار

۱۱- میر محمد صادقی ، حسین ، جرایم علیه اموال و مالکیت ، ۱۳۹۷ ، نشر میزان

۱۲- نیک انجام، شهناز؛ ۱۳۶۶؛ استرداد مجرمین؛ فصلنامه دانشکده حقوق و علوم سیاسی؛ شماره ۲۳

منابع لاتین :

- 1- Moshfeghi, Farhad, English for the students of International Law, Tehran, SAMT(The Center for studying and compiling, university Books in humanities), (۱۳۸۴)۲۰۰۵
- 2- Torstn, stein, Extradition, Encyclopedia of public International law, 1999
- 3- UN Model treaty on Extradition, New york, 1990

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی